

1453

İSTANBUL
KÜLTÜR VE
SANAT DERGİSİ
Journal of Istanbul's
Culture and Art

SAYI / ISSUE 6
MAYIS-HAZİRAN-TEMMUZ
MAY-JUNE-JULY
FİYATI / PRICE 25 TL

2009/6

1453

İSTANBUL KÜLTÜR VE SANAT DERGİSİ
Journal of Istanbul's Culture and Art

SAYI / ISSUE 6 MAYIS-HAZİRAN-TEMMUZ / MAY-JUNE-JULY 2009

İSTANBUL'DA FASL-I LÂLE
TULIP TIME IN ISTANBUL

İSTANBUL'DA ŞAİR MEZARLARI
GRAVESTONES OF POETS IN ISTANBUL CEMETERIES

MEHMED SİYAH KALEM
MEHMED SİYAH QALEM

SAYI / ISSUE 5 OCAK-ŞUBAT-MART / JANUARY-FEBRUARY-MARCH 2009
BU BİR SÜRELİ YAYINDIR / THIS IS A PERIODICAL JOURNAL

YÖNETİM / ADMINISTRATION

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş. Adına Sahibi

Publisher on Behalf of Istanbul Metropolitan Municipality Culture Co.

Ahmet SELAMET

Genel Yayın Yönetmeni / Publishing Director

Nevzat BAYHAN

Yayın Danışma Kurulu / Publishing Advisor Board

Prof. Dr. Halil İNALCIK, Prof. Dr. İlber ORTAYLI, Prof. Dr. İskender PALA,

Ahmet Faruk YANARDAĞ, Süleyman Faruk GÖNCÜOĞLU

İdari Koordinatör / Administrative Coordinator

Hasan IŞIK

YAYIN / PUBLISHING

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü / Writing Responsible

Halit Ömer CAMCI

Sanat Yönetmeni / Art Director

Ali BIYIKLI

İçerik Üretim /

Zencefilm
medya

Reklam Koordinatörü / Advertising Coordinator

Kerem DEĞER

Fotoğraf / Photograph

Mehmet DEMİRCİ, Özgür ÇETİN, Şefkat ÇELEBİ

İngilizce Editörleri / English Editors

Suat BAŞARAN, Ömer ÇOLAKOĞLU, Seda YEŞİLDAL, Nagihan HALILOĞLU,

Güven Altay SOLAR

İllustrasyon

Osman TURHAN

Kapak / Cover

Hikmet Barutçugil

Yayın Kurulu / Publishing Board

Ercan ALKAN, Yusuf ÇAĞLAR, Sait AYKUT, Alper ÇEKER, Hüseyin SORGUN, Onur KALINBAKAK, Ramazan KIZILKAYA, Nurya ÇAKIR, Asım Fahri ÇELİK, Kemal CEM, Önder KAYA, Sait SÜZEK, Zeynep Azize SU, Mahmut BIYIKLI, Cem YAVUZ

YAPIM / PRODUCTION

Baskı-Cilt / Printing-Binding

Dijital Ofset

Davutpaşa Emintaş Sanayi Sitesi Topkapı / İSTANBUL

Tel: +90 212 613 21 81

Dergide yayımlanan yazı, fotoğraf, çizim ve planlardan yasal olarak eser sahipleri sorumludur.

Yazılardan kaynak belirterek tam veya özet olarak alıntı yapılabilir.

Fotoğraflar izinsiz kullanılamaz.

Writers are legally responsible for their articles, photographers are to be used upon permission, drawings and plans.

Articles can be quoted completely or as summary by indicating references.

Photographers to be used are upon permission.

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ KÜLTÜR A.Ş. YAYINLARI

İSTANBUL METROPOLITAN MUNICIPALITY CULTURE CO. PUBLICATIONS

İstanbul Kültür ve Sanat Ürünleri Tic. A.Ş.

Maltepe Mahallesi Topkapı Şehir Parkı Osmanlı Evleri

34010 Topkapı / Zeytinburnu / İSTANBUL

Tel: +90 212 467 07 00 • Fax: +90 212 467 07 99

MAYIS-HAZİRAN-TEMMUZ
2009

MAY • JUNE • JULY
2009

10

içindekiler

contents

16

İSTANBUL'DA FASL- LALE
TULIP TIME IN ISTANBUL

İSTANBUL ÇİÇEK ÇİÇEKİSTAN BUL
İSTANBUL FLOWERS FLAVOUR OF ISTANBUL

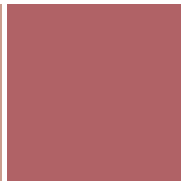
III. AHMED YEMİŞ ODASI
(SULTAN III. AHMED HASODASI)
DINING ROOM OF AHMED III
(ROYAL ROOM OF SULTAN AHMED III)

İSTANBUL'UN KURUMSAL AĞACI
REDBUD TREE: INSTITUTIONAL TREE OF ISTANBUL

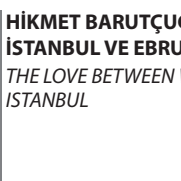
LALELER VATANINA GERİ DÖNDÜ
TULIP IS BACK HOME

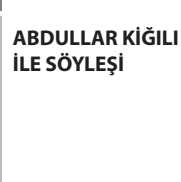
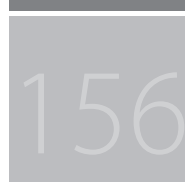
ESKİ KARTPOSTALLARDA OSMANLI
PADİŞAH TÜRBELERİ
TOMBS OF THE OTTOMAN SULTANS IN
OLD POSTCARDS

İSTANBUL'DA ŞAİR MEZARLARI
GRAVESTONES OF POETS IN ISTANBUL
CEMETERIES

HİKMET BARUTÇUGİL
İSTANBUL VE EBRU
THE LOVE BETWEEN WATER AND
ISTANBUL

ABDULLAR KİĞİLİ
İLE SÖYLEŞİ

MEHMET SİYAH KALEM
MEHMET SİYAH QALEM

ESKİ KARTPOSTALLARDA
OSMANLI
PADIŞAHTÜRBELERİ

TOMBS OF THE OTTOMAN
SULTANS IN OLD POSTCARDS

Y: Önder Kaya

 Koleksiyon: Önder Kaya-Halil Onur

76

**MAYIS
HAZİRAN
TEMMUZ
2009**

İstanbul, içinde barındırdığı camiler, hamamlar, kemerli su yolları, medreseler, son derece zarif mezar taşları ile adeta bir açık hava müzesidir. Kente tarihi ve mimari açıdan bu ihtişamı sağlayan en önemli yapılar arasında Osmanlı padişah türbeleri önemli bir yer tutar.

Osmanlı padişahlarının ilk altısı malum olduğu üzere Bursa'da yatmaktadır. Bunlardan I. Murad'ın iç organları Kosova sahrasına gömüldüğünden Bursa'da ayrıca bir türbesi bulunmaktadır. Geri kalan 30 Osmanlı padişahından 29'u İstanbul'da medfundur. Son padişah Mehmet Vahideddin'in mezarı ise Şam'da atası Kanuni Sultan Süleyman tarafından inşa ettirilen Tekke Süleyman camii haziresindedir. İstanbul'daki padişah türbeleri 2009 yılı başı itibarı ile genel olarak ziyarete açıktır. Ancak halihazırda açık olmayan bazı padişah türbeleri bulunmaktadır ki dileğimiz bunların da en kısa zamanda ziyarete açılmalarıdır.

Cumhuriyetin ilk yıllarında yeni Türk devletinin modernizasyonu aşamasında alınan tedbirlerden biri olarak 1925'te türbeler kapatılmıştır. Zaman içinde bakımının yapılmaması, envanterlerinin kontrol edilmemesi gibi nedenlerle bu türbelere vakfedilen maddi ve manevi değeri yüksek pek çok eşya çalınmış, satılmış ya da yurt dışına kaçırılmıştır. Türbelerin kapatılmasından önce çekilen bazı fotoğraflar ile o devirlerde bastırılan kartpostallar bu yapıların tarihsel süreçteki

With its numerous mosques, baths, aqueducts, madrasahs and elegant tombstones, Istanbul is a veritable open air museum. Among the structures that give the city its architectural and historical lustre, the tombs of the Ottoman Sultans have particular significance.

As is well known, the first six sultans of the Ottoman Empire rest in Bursa. There is also a shrine dedicated to Murat I there since his internal organs were buried in the plains of Kosovo. Apart from the above, 29 of the 30 Ottoman Sultans are buried in Istanbul. The tomb of the last sultan, Mehmet Vahdettin is in Damascus, at the cemetery of the Suleiman mosque, which was built by his forefather Suleiman the Magnificent. As of 2009, all tombs of the Sultans are usually open to visitors. However, there are still tombs where admission is not permitted, which we hope will change one day.

One of the precautions that were taken during the first years of the modernization period of the Turkish Republic in 1925 was to shut down all tombs. In time, because the necessary renovations weren't carried out and the inventories weren't revised, the artefacts that give the tombs their spiritual and material value were mostly stolen, sold off or smuggled out of the country. Thus the photographs

Osmanlı padişahlarının ilk altısı malum olduğu üzere Bursa'da yatmaktadır. Bunlardan I. Murad'ın iç organları Kosova sahrasına gömüldüğünden Bursa'da ayrıca bir türbesi bulunmaktadır. Geri kalan 30 Osmanlı padişahından 29'u İstanbul'da medfundur.

As is well known, the first six sultans of the Ottoman Empire rest in Bursa. There is also a shrine dedicated to Murat I there since his internal organs were buried in the plains of Kosovo. Apart from the above, 29 of the 30 Ottoman Sultans are buried in Istanbul.

Mimarbaşı Sinan Türbesi / Tomb of the Ottoman architect Sinan

Fatih Camii ve Türbesi / Fatih Mosque and tomb of Mehmed II.

görünümünü anlamamız açısından son derece önemlidir. Bu yazıda gerek kendi koleksiyonumdan ve gerekse de bu yazı için bana kişisel koleksiyonundan istifade imkanı veren sayın Halil Onur Bey'in kartpostallarından hareketle söz konusu türbeler hakkında hem derli toplu bilgi veren bir yazı kaleme almak hem de bu görselleri konuya ilgi duyan okuyucularla paylaşmak amacındayım.

FATİH TÜRBESİ

Fatih Sultan Mehmet bilindiği üzere Anadolu cihetinde tam mevkisi bilinmeyen bir seferin arifesinde Gebze yakınlarında 3 Mayıs 1481'de vefat etmiştir. Cenazesi buradan İstanbul'a nakledilen Fatih, Şeyh Ebu'l Vefa'nın kıldıracağı cenaze namazının ardından banisi olduğu caminin kible tarafında, mihrabın önüne denk gelen bugünkü kabrinin bulunduğu yere gömülmüştür. Sonradan oğlu II. Bayezid tarafından bu mezarın üzerine türbe yapıldığı biliniyor. Lakin türbe tarihsel süreç içinde bilhassa doğal afetlerin tesiriyle tekrar tekrar elden geçirilmiştir. Bu nedenle II. Bayezid'in yaptırdığı ilk türbenin şekli ne yazık ki çok belirgin değil. Türbe en büyük zararı 1766 yılı Kurban bayramının 3. gününde meydana gelen ve İstanbul halkının "küçük kıyamet" diye tanımladığı deprem sırasında alır. Bu deprem sonrasında Fatih camii de kısmen yıkıldığı gibi eski türbe de harabeye dönmüştü. Türbe kısa bir sürede devrin padişahı III. Mustafa'nın saltanatında yeniden ihya

or the printed postcards displayed before the tombs were sealed are essential for us to understand what these structures looked like throughout history. In this article, my aim is to provide the interested reader with informative knowledge along with visuals. The pictures are from my own collection of postcards and those that belong to Mr. Halil Onur's collection, which he has generously permitted me to use.

THE TOMB OF FATİH (THE CONQUEROR)

As is known, Fatih Sultan Mehmet passed away on May 3 1481, on the night before a military campaign in Anatolia, near Gebze. His body was transferred to Istanbul from here and after the funeral prayer performed by the Sheikh Ebu'l Vefa, was buried in the grounds of the mosque he had had constructed, in front of the mihrab that is located on the side of the building that faces the Kiblah. Later, we know that his son Bayezid II had a tomb built on this grave. The tomb underwent many renovations as nature took its toll over the centuries. Unfortunately for this reason the initial form of the tomb is more or less unknown. The tomb suffered the worse damage on the 3rd day of the Feast of the Sacrifice in the year 1776 when an earthquake occurred, which was later named "the small apocalypse". Along with most of the Fatih

Fatih Sultan Mehmed
Mehmed II.

Bayezid Camii / Bayezid Mosque

olunmuştur. Türbenin içinde Fatih Sultan Mehmet tek başına yatmaktadır.

Türbeyi içten gösteren ilk kartpostalımızda Fatih'in sandukasının gayet süslü bir gümüş şebeke ile çevrili olduğu görülmektedir. Sanduka üzerindeki işlemeli örtüler, açık duran rahleler ve nakışlı duvarlarla Fatih'in türbesi son derece etkileyici bir etki bırakmaktadır. Fatih caminin arka avlusundan çekilen ikinci kartpostalımızdaki fotoğraftan da hem cami mimarisinin dış cephe ayrıntıları hem de sağ alt köşede sultanın türbesi açıkça gözlemlenebilmektedir.

II. BAYEZİD TÜRBEŞİ

II. Bayezid, kapıkullarının da desteğini alan oğlu Şehzade Selim tarafından 1512'de tahtı terk etmeye zorlanmış ve sonrasında da kalan ömrünü geçirmesi için Dimetoka'ya uğurlanmıştı. Ancak sultan, Çorlu yakınlarında fenalaşarak hayatını kaybetmiş ve cenazesi de İstanbul'a getirilmiştir. Fatih camiinde kılınan cenaze namazı sonrasında da kendi adını taşıyan caminin kible tarafına gömülmüştür. Öldüğünde türbesinin olmadığını oğlu Selim'in babasının mezarı üzerine bir türbe inşa ettirmesinden anlıyoruz. II. Bayezid'in türbesine de tıpkı babası Fatih ve oğlu Yavuz Selim gibi başka bir gömü yapılmıştır. Zaman içinde onarım da gören türbe yakın zamanda restore edilerek ziyarete açılmıştır. Bugün hem

mosque, the tomb was destroyed as well. During the reign of Mustafa III, the tomb was restored. Fatih Sultan Mehmet lies alone in the tomb.

On the first postcard that shows the inside of the tomb we see a lavishly decorated lattice surrounding Fatih's casket. With the embroidered shrouds covering the coffin and the walls, with the open lecterns, Fatih's tomb leaves a distinct impression on the visitor. The second postcard displays a photo of the mosque taken from the rear courtyard, where we clearly see both the architectural details of the exterior façade and the tomb of the sultan on the lower right corner.

II. Bayezid'in Cenazesi
Funeral of Bayezid II.

THE TOMB OF BAYEZİD II

In 1512, Sultan Bayezid II was forced to relinquish his throne to his son Selim, who had gained the support of the Sultan's household troops. On his way to Dimetoka, where he was exiled, he fell ill near Çorlu and eventually passed away. Later his body was brought back to Istanbul. After the funeral prayer in the Fatih mosque, he was buried in the mosque carrying his name, in the cemetery grounds facing the Kiblah. We know that initially there was no tomb on his grave since Selim had one built for his father. Just like his father

Yavuz Selim Camii / Yavuz Selim Mosque

meydandan hem de Sahaflar çarşısı içinden girilip ziyaret edilebilmektedir. Bayezid camii ve çevresi hakkında birçok kartpostal olmasına rağmen ne yazık ki doğrudan türbe ile ilgili bir kartpostala ulaşamadık.

YAVUZ SELİM TÜRBESİ

Doğuya yaptığı seferlerde kazandığı başarılarla tanınan Yavuz Sultan Selim, 1520'de batıya yaptığı bir sefer sırasında sırtında çıkan şirpençe çıbanının azması neticesi Çorlu yakınlarında ölmüştür. Fatih camii'nde kılınan cenaze namazı sonrasında Mirza bahçesi denilen yere gömülmüştür. Öldükten sonra oğlu Kanuni Sultan Süleyman'ın emriyle Mimar Acem Ali tarafından başlatılan türbe inşaatı iki yıl kadar sürmüştür. Haliç'e nazır bir tepede bulunan ve sultanın adını taşıyan caminin haziresindeki türbenin çevresi 2009 yılının başı itibarıyla yeniden düzenlenmektedir. Yakın zamana kadar Yavuz'un Mısır seferinde giydiği ve ünlü alim İbn Kemal'in atının ayağından sıçrayan çamurla kirlenen kaftan da burada sergilenmekteydi. Yavuz diğer Osmanlı padişahlarına göre nispeten küçük türbesinde tek başına yatmaktadır.

Aynı bahçede Tanzimat devri padişahı Sultan Abdülmecit de gömülüdür. Türbenin Abdülmecit'in şehzadeleri için yapıldığı ancak sultanın da öldükten sonra buraya defnedildiği biliniyor. Nitekim bir padişahın defnedilmesi nedeniyle türbenin kalem işleri yeniden elden geçirilmiştir. Abdülmecit burada üç oğlu ile birlikte ebedi uykusuna yatmıştır.

Yavuz Selim ya da Sultan Abdülmecit türbesini doğrudan gösteren bir kartpostala ulaşamamakla birlikte Yavuz Selim camisinin ön cepheden çekilen bir fotoğrafının basıldığı kartpostal elimizdedir. Burada hemen ön tarafta yer alan Bizans devrinden kalma açık hava sarnıcının içindeki ahşap evler gayet açık seçilebilmektedir.

Fatih and his son Yavuz Selim, no other structure was added. In time the tomb was renovated; recently it was restored and opened to visitors. Today one can see the tomb by entering through the courtyard or through the second-hand book-sellers market. Although there are many postcards depicting the Bayezid mosque and its surroundings, we weren't able to locate one that shows the tomb directly.

THE TOMB OF YAVUZ SELIM

Renown for the triumphant campaigns he led to the East, Yavuz Sultan Selim died by an inflammation of an anthrax wound in 1520 near Çorlu, while he was leading a westward campaign. He was buried in the area called the garden of Mirza after the funeral prayer in the Fatih mosque. The construction of his tomb was commissioned by Suleiman the Magnificent to Mirza Ali the Persian and lasted two years. It is located on the area that surrounds the Bayezid mosque on a hill overlooking the Golden Horn. As of 2009, renovation has begun. Until recently, the caftan Yavuz wore during his campaign to Egypt, upon which can be seen the mud stain caused by the horse of the great scholar Ibn Kamal, was also displayed in the tomb. Compared to other Sultans', in his relatively smaller tomb Yavuz rests alone.

In the same garden lies buried the Sultan Abdülmecit of the Tanzimat (Reformation) period. We know that the tomb was built for the sultan's sons however he also lies there. Upon the burial of a sultan, the handwork on the tomb was elaborated upon. In it, Abdülmecit rests eternal along with his three sons.

Süleymaniye Camii ve Kanuni Türbesi / Süleymaniye Mosque and the tomb of Süleyman the Magnificent

KANUNİ TÜRBESİ

Kanuni Sultan Süleyman bilindiği üzere 1566 yılında Zigetvar seferi esnasında ölmüş ve iç organları çıkarılıp vücudu tahnit edildikten 82 gün sonra bedeni, kendi adı ile anılan abidevi caminin kible tarafına getirilerek defnedilmiştir. Öldüğü sırada türbesi hazır değildi. Türbe Mimar Sinan'ın gözetiminde 1568'de tamamlanacaktır. Kanuni'nin, türbedeki yalnızlığı sadece 10 yıl sürecektir. Biricik kızı Mihrimah sultan ilginçtir ki Şehzade camii haziresindeki türbesinde yatan eşi Sadrazam Rüstem Paşa yerine babasının yanı başını ebedi istirahatı için seçecektir. İki asır kadar sonra Kanuni'nin adaşı II. Süleyman, türbeyi hem kendisi hem de annesi Dilaşûb ve eşi Rabia Sultan için tercih edecektir. Kardeşi II. Ahmet de burada gömülüdür. Dolayısıyla iki asır kadar sonra türbenin 3 Osmanlı padişahını ağırladığı görülür. Burada Süleymaniye haziresinin cami girişinin ön cephesinden çekilen ve hazirenin genel görünümü yansıtan bir kartpostalla birlikte, muhtemelen bugünkü İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesinin arka kısmından çekilen ve cami ile birlikte türbeyi de yansıtan bir görseli yayınlıyoruz.

II. SELİM TÜRBESİ

II. Selim türbesi Ayasofya içinde ilk inşa olunan padişah türbesidir. Yapı, Ayasofyadaki sultan türbeleri içinde Topkapı sarayına en yakını olup ileriki yıllarda hemen bitişiğine III. Murat ve III. Mehmet adına iki türbe daha inşa olunacaktır. Bundan önce İstanbul'da hüküm süren dört Osmanlı padişahı kendi adlarına inşa ettirdikleri ya da evlatları tarafından inşa olunan camilerin avlusundaki türbelerine gömülmüşlerdir. Ancak II. Selim'in inşa ettirdiği selatin camisi, bilindiği üzere İstanbul'da olmayıp Edirne'dedir. Bu nedenle sultan II. Selim'in cenazesi

Although we haven't been able to recover any postcards that directly show the tomb of Yavuz Selim or Abdülmecit, we do possess a postcard with a photo of its facade. The photo shows clearly the wooden houses in the Byzantine open-air cistern, situated right in front of the tomb.

THE TOMB OF KANUNİ

Kanuni Sultan Suleiman died during the campaign of Szigetvar in 1566. 82 days after his internal organs were removed and his body embalmed, he was laid to rest in the direction of the Kiblah, in the grounds of the monumental mosque in his name. The construction of his tomb was not complete when he passed away. It was to be completed in 1569 by Sinan the Architect. Suleiman's solitude in his tomb lasted for 10 years. Interestingly, his only daughter Mihrimah chose to be buried by her father rather than her husband the Grand Vizier Rüstem Paşa. Later, Suleiman II also chose the same tomb to be buried in, along with his mother Dilaşub and his wife Rabia. His brother Ahmet II also rests here. Thus over the course of two centuries three Ottoman Sultans were buried here. We are reprinting here a postcard that shows the entrance to the mosque and a general view of the surrounding area. The other picture shows both the mosque and the tomb, and was probably taken from the backyard of the Istanbul University Faculty of Political Science.

THE TOMB OF SELİM II

The tomb of Selim II is the first tomb to be built in the Hagia Sophia. Among all the other tombs in the mosque, this struc-

için İstanbul'da herhangi bir padişaha hasredilmeyen en büyük ibadetgah olan Ayasofya münasip görülmüştür. II. Selim 1574 yılının son günlerinde öldükten sonra kendisi için tahsis edilen alana gömülmüş, ancak türbesinin yapımı oğlu III. Murat zamanında gerçekleşmiştir. Mimar Sinan yapısı olan sekizgen türbede toplam 44 sanduka mevcuttur. Sultanın sandukası cesameti ve ihtişamı ile diğerlerinden ayrılır. Sandukasının sağında ulu şehzadesi Murat'ı doğuran ve tarihi romanlara da konu olan hanımı Nurbanu sultan yatar. Solundaysa kızları Gevher Mülk Sultanla, Sokollu Mehmet paşanın eşi olan Esmahan sultanın sandukaları bulunmaktadır. Ayak ucunda yer alan sandukalar ise diğer kızları ile bir kısmı III. Murat'ın tahta çıkması nedeniyle boğdurulan şehzadelerinin mezarlarıdır. Ayrıca türbede III. Mehmet'in küçük yaşta ölen şehzadeleri de gömülüdür. Yayınladığımız kartpostalda Ayasofya'nın kible tarafında yer alan üç büyük türbeyi görmek mümkündür. Topkapı sarayına en yakın olan II. Selim, ortadaki III. Murat ve diğer uçtaki de III. Mehmet'e ait türbelerdir.

III. MURAT TÜRBESİ

Babası II. Selim gibi saltanatı müddetince İstanbul'da kalan III. Murat da kendi adını taşıyan camisini İstanbul'da değil Manisa'da yaptırmıştı. O da öldükten sonra gömüleceği mekan olarak Ayasofya'yı seçmişti. 1595'de öldüğünde türbesi yapılmamıştı. Bu nedenle babası II. Selim'in türbesinin yamacına gömüldü. Bazı kaynaklar, ilk

İstanbul, içinde barındırdığı camiler, hamamlar, kemerli su yolları, medreseler, son derece zarif mezar taşları ile adeta bir açık hava müzesidir.

With its numerous mosques, baths, aqueducts, madrasahs and elegant tombstones, Istanbul is a veritable open air museum.

ture is the one located closest to the Topkapı Palace. In later years two other tombs, one for Murat III and one for Mehmet III, were built. The four reigning sultans before him had their tomb in the mosques in their name, which were either built by them or their sons. However, the Selatin mosque that Selim II had built is in Edirne, not Istanbul. Therefore the Sultan Selim II became the first to be consecrated in the Hagia Sophia, the supreme place of worship in the city. Selim II passed away during the final days of the year 1574 and was buried in the grounds reserved for him. His tomb was completed during the reign of his son Murat III. The octagonal tomb, built by Sinan the Architect hosts 44 caskets. The sultans' casket is distinctly different than the rest in magnificence and size. On his right lies his lady Nurbanu, whose name passes frequently in historical fiction and who gave birth to his son Murat. On his left lie their daughters Gevher Mülk and Esmahan; the latter was also the wife of Sokollo Mehmet Paşa. The caskets situated at his feet belong to his other daughters and his younger brothers, who were strangled when Selim II acceded the throne. The tomb also hosts Mehmet III's sons who all had untimely deaths. In the postcard we've reprinted we see the three large tombs situated in the direction of the Kiblah around the Hagia Sophia. The closest tomb to the Topkapı Palace belongs to Selim II, the middle one to Murat III and the last one to Mehmet III.

THE TOMB OF MURAT III

Like his father Selim II, Murat III had the mosque in his name built in Manisa instead of Istanbul. He also chose Hagia Sophia to be his burial place. When he died in 1595, his tomb

III. Murad Türbesi / The tomb of Murad III.

önce babasının türbesine gömüldüğünü ancak sonradan inşa-
atı biten kendi türbesine nakledildiğini söylerler. Mimar Sinan
türbe inşası öncesinde ölmüş olduğundan yapı, onun öğrencisi
Mimar Davut Ağa tarafından sultanın ölümünden yaklaşık 4 yıl
sonra tamamlanmıştır. İçinde 54 sanduka barındıran türbe, Aya-
sofya türbeleri içinde en kalabalık olanıdır. Bunun temel neden-
lerinden biri, sultanın Osmanlı padişahları içinde en çok çocuk
sahibi olan kişi olmasıdır. Nitekim III. Mehmet tahta çıktığında
Fatih kanunnamesi mucibince 19 kardeşini
boğdurmıştır. Talihsiz şehzadeler babalarının
ayak ucuna gömülmüşlerdir. Türbede, sulta-
nın sağında torunu I. Ahmet'in oğlu şehzade
Kâsım gömülüdür. Kendisi IV. Murat tarafından
taht için tehdit unsuru teşkil ettiği gerekçesiyle
idam ettirilmiş, böylelikle Osmanlı hanedanın-
da padişah dışında tek erkek olarak şehzade İb-
rahim kalmıştır. Solunda ise tıpkı kayınvalidesi
Nurbanu sultan gibi romanlara konu olan eşi
Safiye sultan yatar. Oğlu III. Mehmet zamanın-
da İstanbul'da çıkan veba salgını sırasında ha-
yatını kaybeden kızları da burada gömülüdür.
Türbe bilhassa çinileri ile meşhurdur. Ancak bu
çinilerin bir kısmı, tıpkı II. Selim türbesindeki
bazı çiniler gibi Osmanlıların son zamanlarında
yurt dışına kaçırılmıştır. Türbenin içini gösteren
kartpostalda bu çiniler gayet açık biçimde se-
çilebilmektedir.

III. MEHMET TÜRBESİ

Ayasofya'dan Topkapı sarayına geçiş yolundaki dönemeçte yer

hadn't been completed, so he was buried beside his father's.
Some sources state that he was first buried in his father's
tomb and once his own was completed, his body was trans-
ferred. As Sinan the Architect died while the tomb was un-
der construction, his student Davut Ağa the Architect had
to complete the structure, which lasted for four years. The
tomb is the most crowded one in the Hagia Sophia, hosting

54 caskets in total. One of the reasons for
this is that among all Ottoman Sultans, Mu-
rat III is the one that had the most children.
In fact, when Mehmet II acceded the throne,
he had 19 of his brothers killed in accordance
with the ordinance of Fatih. The unfortunate
princes lie at the feet of their father. On his
right lies Kasım, the son of Ahmet I, who is
the grandchild of Murad III. Murat IV had
had him executed as he considered Kasım a
threat to his reign. Consequently there was
only one male heir left in the Ottoman fam-
ily, Ibrahim. On his left lies his wife Safiye,
another lady whose name arises frequently
in historical fiction like his mother-in-law
Nurbanu. Their daughter, who died of the
black plague during the reign of their son
Mehmet III, also lies in the tomb. The tomb is

particularly famous for its ceramic tiles, which for the most
part were smuggled out of the country in the last days of the
Ottomans like the ones in the tomb of Selim II. The postcard
depicting the tombs' interior shows clearly the rich ceramic

Sultan III. Murad

Sultanahmet Camii ve Türbesi / The Blue Mosque and the Mausoleum Inside

alan sebilin hemen yanındaki türbe III. Mehmet'e ait olan ve burada inşa olunan son türbedir. Belki de bu konumundan yani dönemeçte bulunmasından dolayı söz konusu yapının İstanbul'un ilk şehremini Cemil (Topuzlu) Paşa tarafından yıktırılmasının gündeme geldiği söylenir. Mimarı Dalgıç Ahmet Ağa olan yapı, III. Mehmet'in oğlu I. Ahmet tarafından inşa ettirilmiştir. 9 yıl saltanat süren III. Mehmet 1603'de ölmüş ve babası III. Murat'ın türbesinin hemen yanına defnolunmuştur. Kendi türbesi ise oğlu I. Ahmet'in emriyle 5 yıl içinde tamamlanmıştır. Türbede I. Ahmet'in annesi Handan Sultan'ın yanı sıra III. Mehmet'in şehzadeleri, kızları ve bir de kız kardeşi gömülüdür. Toplam sanduka sayısı 14'dür. Türbe II. Selim ve III. Murat türbelerine göre hem daha mütevazı hem de içinde barındırdığı sanduka açısından daha tenhadır.

SULTANAHMET TÜRBESİ

Bizans'ın hipodrom meydanı üzerine inşa olunan Sultan Ahmet Cami'si, hemen önünde yer alan türbede Duraklama devrinin en önemli üç simasını barındırır. Sedefçi Mehmet Ağa'nın eseri olan bu türbede, caminin banisi I. Ahmet ile çocukları II. Osman nam-ı diğer Genç Osman ve 4. Murat yatarlar. I. Ahmet, 27 yaşında ciğerlerinde çıkan ve muhtemelen tüberküloz olduğu tahmin edilen bir hastalıktan dolayı genç yaşta ölecektir. Kendisinden sonra tahta kardeşi I. Mustafa çıkmışsa da akıl sağlığı ile ilgili yaşadığı problemlerden dolayı tahttan indirilerek yerine II. Osman geçirilecektir. Osman'ın akıbeti ise ortadan kaldırmaya çalıştığı Yeniçeri ocağının elinde son vermek olacaktır. Osman, hayattayken babasının mezarı üzeri-

work.

THE TOMB OF MEHMET III

The tomb located on the bend that connects the Topkapı Palace with the Hagia Sophia right by the public fountain belongs to Mehmet III and is the last to be built in this area. Perhaps because of its awkward location, it is rumoured that Cemil (Topuzlu) Paşa, Istanbul's first mayor, considered to demolish it. Ahmet I, his son, ordered Ahmet Ağa the Diver to construct the tomb. Mehmet III's reign lasted 9 years; he died in 1603 and was laid to rest right beside the tomb of his father Murat III. His own tomb was completed in 5 years under the orders of his son Ahmet I. The tomb also hosts Ahmet I's mother Handan, the heirs of Mehmet III, his daughters and one sister. The total number of caskets is 14. The tomb is much more modest than the ones of Selim II and Murat III, and hosts less caskets.

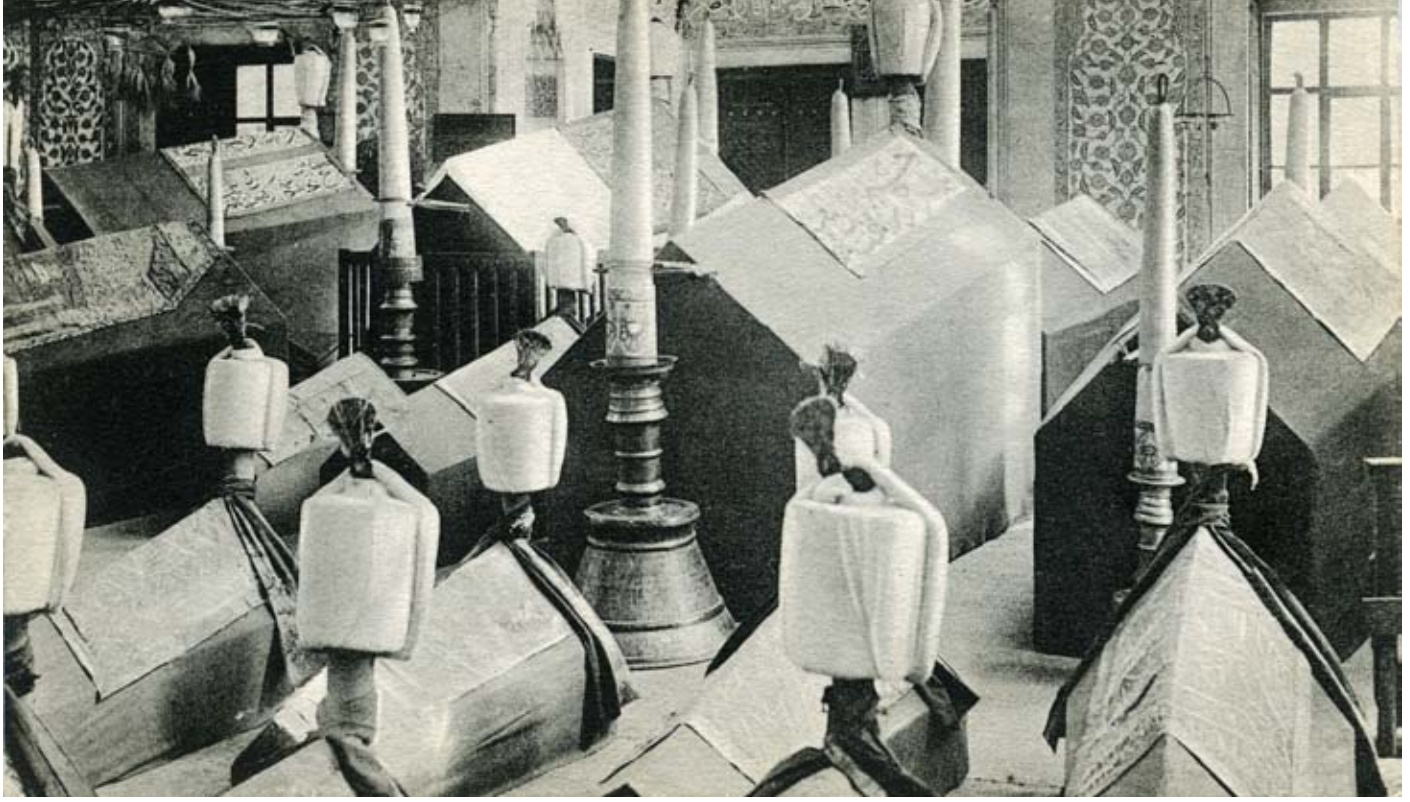

Sultan IV. Murad

THE TOMB OF SULTANAHMET

The Blue Mosque (Sultanahmet mosque) is built on the square where the Byzantine hippodrome used to stand. The tomb right in front of it hosts three important characters from the stagnation period of the Ottoman Empire. Sedefçi Mehmet Ağa built the tomb. In it lies Ahmet I, whose name the mosque is given after, his son Osman II, otherwise known as Osman the Young and Murat IV. Ahmet I died at the tender age of 27 due to an illness affecting his

Sultanahmet Türbesi İç Görünümü / Inner view of Sultanahmet Tomb

ne gayet gösterişli bir türbe inşa ettirmişti. Türbede dönemin en nadide çinileri kullanılmış, sedef işçiliğine yer verilmiş ve bol ışık alması için de tavandan tabana üç sıra pencere yaptırılmıştır. Genç sultan aynı zamanda kendi mezarını da inşa ettirdiğinin farkında mıdır bilinmez ama o da boğulduktan sonra babasının yamacına defnedilecektir. Tahta geçen ve Bağdat ile Revan fatihi olarak bilinen kardeşi 4. Murat da henüz 30'larını sürdüğü çok genç bir yaşta ölünce, yine babasının türbesine gömülecektir. Hemen belirtelim ki türbede Sultan Osman ve Murat'ın boğurdıkları kardeşleri de gömülüdür. Murat ve İbrahim'in anneleri olan Kösem Valide Sultan da İbrahim'in oğlu Sultan Mehmet'e tahakküm etmeye kalkınca gelini Hatice Turhan Sultan'la giriştiği nüfuz mücadelesinde canından olacak ve kocasının yanı başındaki yerini alacaktır.

Yazımızda türbenin hem içten hem de dışarıdan çekilmiş kartpostal şeklindeki iki görselini yayınlıyoruz. Dıştan çekilen kartpostalda Hipodrom ya da Osmanlılar zamanındaki adıyla At meydanını ve Sultanahmet caminin ihtişamını görmek mümkündür. Bunun dışında bugün park olarak kullanılan alanın da Osmanlıların son dönemlerine evlerle meskun olduğu görülüyor. Türbe içinden çekilen fotoğrafta ise türbenin zengin çini işlemleri seçilebiliyor.

AYASOFYA'DA SULTAN I. MUSTAFA VE İBRAHİM TÜRBELERİ

Ayasofya camiinde bulunan türbelerin içinde en ilginç olanı belki de Sultan I. Mustafa ve İbrahim'in gömülü olduğu mekandır. Burası Bizans döneminde yetişkinlerin ve çocukların vaftiz edildikleri bir mekandı. Hatta eski kroniklerde bu yapının içinde Hz. İsa'nın Şeria nehrinde, Vaftizci Yahya tarafından gerçekleştirilen vaftiz töreninin resmedildiği belirtilir. Şehir, Osmanlılar tarafın-

lungs, most probably tuberculosis. After his death, Mustafa I acceded to throne but due to his mental problems Osman II replaced him. Osman II ended up dying in the hands of the Janissaries, whom he had tried to remove from the military. While he was alive though, Osman had quite an ostentatious tomb built for his father.

The best ceramic work of the time and generous quantities of mother-of-pearl were used; three rows of windows from floor to ceiling provide the tomb with sunlight. We don't know if Osman II was aware that he was building his own tomb along with his father's, nevertheless, he himself was buried at the foot of his father after his death. Murat IV, renowned as the conqueror of Baghdad and Revan, acceded the throne following Osman, but he also died at a young age, in his 30s and was buried in his father's tomb. We also have to add the strangled brothers of Osman and Murat who rest in the tomb as well. Murat and Ibrahim's mother Kösem Valide Sultan also lies in the tomb She had tried to exert her influence on Ibrahim's son Sultan Mehmet, and consequently was executed by the order of her bride, Hatice Turhan,.

We reprint here two postcards that show both the interior and the exterior of the tomb. On the card that shows the exterior, we see the hippodrome, or the horse square as the ottomans called it, and a magnificent view of the Blue Mosque. Note how the area used as a park today was at the time occupied by houses. In the photo of the interior, the elaborate ceramic work is clearly visible.

dan fethedilince söz konusu vaftizhane Ayasofya'nın aydınlatılması için gerekli yağların depo edildiği bir Yağhane durumuna geldi. 1639 yılına kadar da bu şekilde kullanıldı. Ayasofya vaftizhanesi, bu tarihte I. Mustafa'nın ölmesiyle ilginç bir gelişmeye sahne oldu. I. Mustafa, 1617 yılında I. Ahmet'in ölümü ile tahta çıkmış, ancak cinnet alametleri gösterdiği için kısa bir süre sonra tahttan indirilerek yerine yeğeni II. Osman nam-ı diğer Genç Osman geçirilmişti. Onun dört yıl süren saltanatı sonrasında Yedikule'de kapıkullarınca boğularak öldürülmesiyle yeniden tahta çıkan I. Mustafa'nın bu seferki padişahlığı bir yıldan fazla sürdüysen de 1623'de yeniden tahttan indirildi. Ölüm tarihi olan 1639 yılına kadar da gözetim altında tutuldu.

I. Mustafa'nın bu tarihte ölmesiyle nereye gömüleceği sorunu baş gösterdi. I. Ahmet'e kadar ilk 14 padişahı kendilerine ait türbelerde medfundu. Ancak I. Ahmet'in oğlu II. Osman öldüğünde onun adına yeni bir türbe yapılmayarak babası I. Ahmet'in Sultanahmet camii önündeki türbesine defnedilmiş, böylelikle de bir gelenek bozulmuştu. Gerek tahta geçen bir oğlu olmadığı ve gerekse de saltanat devrinin cinnet halinden dolayı tam bir terör devresi olması nedeniyle çevresinde saygın bir etki de yaratamadığı için Mustafa'nın naaşının nereye gömüleceği mesele oldu. Devrin en önemli görgü tanıklarından Evliya Çelebi "tüm sultan türbelerinin dolu olması nedeniyle" naaşın 17 saat kadar bekletildiğini ifade eder. Osmanlı padişah türbeleri üzerine yaptığı çalışmalarla tanınan Hakkı Önkâl ise bu tespitin bahaneden başka bir şey olmadığını, zira Ayasofya'da III. Murat türbesinde yaklaşık 50 sanduka bulunduğunu, Mustafa'nın babası III. Mehmet'in türbesinin ise neredeyse III. Murat'ın türbe odası büyüklüğünde olup sadece 14 sanduka içerdiğini vurgular. Şu halde I. Mustafa'nın babasının yanına gömülmemesi için hiçbir neden yoktur. Kaldı ki I. Mustafa'nın kardeşi I. Ahmet'in türbesine de ilerleyen yıllarda IV. Murat ve Kösem Sultan gibi şahısların gömülecek olması da bu iddiayı çürütür niteliktedir. Bunda da muhtemelen daha önce belirttiğimiz iki nedenin yani padişahın mecnunluğu ile ona türbe inşa ettirecek bir oğlunun olmayışı etken olarak ileri sürülebilir.

I. Mustafa'nın gömülü olduğu bu türbeye yaklaşık 10 yıl sonra bir Osmanlı padişahı daha gömülür. Mustafa'nın yeğeni Sultan İbrahim 1649 tarihinde önce tahttan indirilir ve 10 gün kadar sonra da Cellat Kara Ali tarafından boğulur. Sıkıntılı geçen şehzadelik döneminde bir takım sinir buhranları geçiren Sultan İbrahim, tahta çıktıktan sonra da Osmanlı hanedanının tek erkeği olduğu için tez elden çocuk sahibi olmasını temin için bir sefahat ortamına sürüklenmiştir. Buna ilaveten yaşanan doğal afetler ve alınan yenilgiler, devlet işleriyle hakkettiği gibi ilgilenmeyen padişaha mâl edilerek tahttan indirilmiş ve yerine çocuk yaştaki oğlu IV. Mehmet çıkarılmıştır. İşte Sultan İbrahim de idam edildikten

THE TOMBS OF MUSTAFA I AND İBRAHİM IN THE HAGIA SOPHIA

Among all the tombs in the Hagia Sophia, the ones for Mustafa I and Ibrahim are perhaps the most fascinating. This space is where adults and children were baptized during the Byzantine era. In fact old chronicles mention a relief depicting the baptism of Jesus Christ by John the Baptist in the Jordan River. Once the city was conquered by the Ottomans, the baptistery was turned into an oil mill, where all the oil necessary to light up the Hagia Sophia were stored. Until 1639, it was used in this way, however when Mustafa I died at this date, the area underwent an important change. Mustafa I had acceded to the throne after the death of Ahmet I but once he started showing signs of mental imbalance, he was replaced by his nephew Osman II, a.k.a Osman the Young. His reign lasted 4 years and ended with his assassination by the palace guards in Yedikule. Mustafa I was returned to the throne but after a little more than a year, he was brought down once again in 1623. He was held under surveillance until his death in 1639.

Once Mustafa I died, where he was to be buried became a problem. Up until Ahmet I, all 14 sultans were laid to rest in their own tombs. However when Ahmet I's son Osman II died, instead of having a tomb built in his name, he was buried in his father's tomb in Sultanahmet, thus breaking the tradition. Mustafa didn't have an heir for the throne besides, his mental instability caused his reign to be a tumultuous period of terror, thus the lack of respect for him made his burial an even graver issue. Evliya Çelebi, one of the most important witnesses of the period, recounts how his corpse was kept waiting for 17 hours until a proper burial

place was found. On the other hand Hakkı Önkâl, renown for his studies on the tombs of the Ottoman sultans, states that this is no more than an excuse since in the tomb of Murat III in Hagia Sophia there are almost 50 caskets and that the tomb of Mustafa's father Mehmet III is almost as big as Murat III's and has only 14 caskets. Therefore there is no reason why Mustafa couldn't be buried next to his father. The fact that Murat IV and Kösem sultana were both buried in the tomb of Mustafa I's brother Ahmet I, also corroborates Çelebi's observation. The two reasons we have stated before, that the sultan was mentally deranged and the fact that he had no heir to build him a tomb, seem to be most likely. Another Ottoman sultan joined Mustafa I's tomb 10 years later. Mustafa's nephew Ibrahim was dethroned in 1649 and

Bizans'ın hipodrom meydanı üzerine inşa olunan Sultan Ahmet camisi, hemen önünde yer alan türbede Duraklama devrinin en önemli üç simasını barındırır. Sedefçi Mehmet Ağa'nın eseri olan bu türbede, caminin banisi I. Ahmet ile çocukları II. Osman nam-ı diğer Genç Osman ve 4. Murat yatarlar.

The Blue Mosque (Sultanahmet mosque) is built on the square where the Byzantine hippodrome used to stand. The tomb right in front of it hosts three important characters from the stagnation period of the Ottoman Empire. Sedefçi Mehmet Ağa built the tomb.

sonra kendisi gibi pek makbul sayılmayan I. Mustafa'nın yanı başına defnedilmiştir. Türbede iki padişah dışında I. Ahmet, IV. Murat, Sultan İbrahim, IV. Mehmet ve II. Ahmet'in şehzade ve kızları gömülüdür. Yapının ne yazık ki herhangi bir kartpostalına rastlayamadık.

YENİCAMİ ARKASINDA HATİCE TURHAN SULTAN TÜRBEŞİ

Turhan Valide Sultan Osmanlı tarihindeki en güçlü kadınlardan biridir. Kayınvalidesi Kösem Sultan'la saray içinde giriştiği nüfuz mücadelesini kazanmış, oğlu 4. Mehmet'in saltanatının en kritik devresinde de Köprülü Mehmet Paşayı sadarete getirerek devleti büyük bir bunalım eşiğinden kurtarmıştır. Hayatta iken avucunda tuttuğu bu iktidar gücü adeta ölümünden sonra türbesine de yansımıştır. Zira türbe bir validenin adı ile anılmasına rağmen içinde Osmanlı padişahı bulunduran tek türbe konumundadır. Üstelik bu türbe bünyesinde barındırdığı 5 padişahla da diğer pek çok hanedan türbesinden ayrılır.

Hatice Turhan Sultan tarafından inşası başlatılan Yenıcamı külliyesi 1663 veya bir rivayete göre de 1665'de Mimar Mustafa Ağa nezaretinde tamamlanmıştır. Turhan sultan, camiye ilave olarak çarşı, sebil, türbe ve çeşme de inşa ettirerek Eminönü'nün en muhteşem külliyesine imza atmıştır. Zamanla yapıya farklı padişahlar tarafından eklemeler de yapılacaktır.

Turhan Valide 1683'de ölünce bu türbeye gömülür. Onu 5 yıl sonra ölen oğlu IV. Mehmet takip edecektir. Sonrasında Lale devrinin meşhur padişahı III. Ahmed, döneminde Karlofça anlaşması imza edilen II. Mustafa da buraya defnedilir. Ama herhalde türbenin en ilginç konukları I. Mahmut ile III. Osman olsa gerek. I. Mahmut sağlığında Nuruosmaniye Cami'nin yapımını başlatmış ancak bitimini göremeden ölmüştür. Caminin arkasında yer alan

was executed by Kara Ali the Executioner 10 days later. Ibrahim also displayed mental problems when he was a prince and once he had acceded to the throne as he was the only male heir to the dynasty, he quickly entered a life of debauchery in order to secure him a male child as heir. Moreover, natural disasters and military defeats of the time were attributed to his disinterest in governmental issues, thus he was replaced with his son Mehmet IV, who was only a child at the time. Once Ibrahim was executed, he was buried next to Mustafa I, who was no less notorious than him. Along with the two sultans, the tomb also hosts Ahmet I, Murat IV, Ibrahim, Mehmet IV and the sons and daughters of Ahmet II. Unfortunately, we couldn't locate any postcards for this structure.

THE TOMB OF HATICE SULTANA BEHIND YENİCAMİ

The sultana Turhan Valide was one of the most powerful women in Ottoman history. After winning the battle for authority in the palace between her and her mother-in-law Kösem Sultana, she appointed Köprülü Mehmet Paşa as grand vizier at a critical point in the reign of his son Mehmet IV, thereby saving the government from a great depression. The power she possessed during her life is

Hatice Turhan Sultan türbesi bir validenin adı ile anılmasına rağmen içinde Osmanlı padişahı bulunduran tek türbe konumundadır.

Hers is the only one that hosts Ottoman sultans, named after a woman.

Sultan IV. (Avca) Mehmed / Sultan Mehmed IV the Hunter

türbede gömülmeyi arzulayan padişahın bu isteğinin hilafına kardeşi III. Osman ağabeyini Turhan Valide Türbesine defnettirir. Muhtemelen Nuruosmaniye'deki türbeye kendisi gömülmeyi tasarlıyordu. En azından kendi sağlığında iken vefat eden annesi Şehsuvar sultanı buraya defnettirmişti. Ancak kendisinden sonra tahta çıkan III. Mustafa da talihin garip bir cilvesi olarak III. Osman'ı buraya değil, ağabeyi III. Mustafa'ya uygun gördüğü Turhan Valide türbesine gömdürecektir.

Turhan valide türbesine ek bir bina olarak inşa olunan Cedit Havatin türbesinde ise Jön Türklerin büyük umutlarla tahta çıkardıkları ancak kısa bir süre sonra sinir buhranları geçirdiği için hâl etmek zorunda kaldıkları V. Murat yatmaktadır. Türbelerin bulunduğu alanı doğrudan gösteren bir kartpostala erişememekle beraber Yeniceami'nin arka kısmını gösteren bir kartpostalı burada yayınlıyoruz. Görseldeki en çekici husus ise herhalde türbenin bulunduğu yere tesadüf eden alandaki sık ağaçlıklı alan olsa gerek.

III. MUSTAFA TÜRBESİ

Osmanlı padişahları içinde III. Mustafa en talihsiz olanlardan biri olarak bilinir. Zira kendi adına inşa ettirdiği 3 önemli cami de başka isimlerle meşhur olmuştur. Onun emriyle inşa olunan Kadıköy'deki cami, sahilde olması nedeniyle "İskele", Üsküdar'a hakim bir mevkide inşa ettirdiği cami, "Ayazma" ve son olarak Aksaray civarında yaptırdığı cami de bölgede yaşayan bir velinin adı olan "Laleli" camii diye anılmıştır. Nitekim kendisi de bu son abidevi külliyeinin ön cephesine Osmanlı tarihinin en güzide mimarlarından Mehmet Tahir Ağa'ya inşa ettirdiği türbesinde

reflected on her tomb as well. Hers is the only one that hosts Ottoman sultans, named after a woman. Moreover, among other tombs of the dynasty hers hosts 5 sultans.

The construction of the Kulliyah of Yeniceami began during Hatice Turhan sultana's life and was completed under the supervision of Mustafa Aga the Architect in 1663 or, as one rumour has it, in 1665. Turhan Sultana is famous for having had built the greatest kulliyah in Eminönü with a marketplace, public fountain and tomb alongside the mosque. Later, various sultans also had additional buildings built.

Upon her death in 1683, Turhan Valide Sultana was buried in this tomb. Her son Mehmet IV joined her 5 years later. Ahmet III, the famous sultan of the Tulip Era and Mustafa II, during whose reign the Treaty of Karlofça was signed, are both buried here. However, the most interesting residents of this tomb have to be Mahmut I and Osman III. Mahmut I had ordered the Nuruosmaniye mosque to be built in his life, but died before its completion. Contrary to the sultan's desire to be buried in the tomb behind the mosque, his brother Osman III entombed him in the tomb of Turhan Valide. He was probably planning to have himself buried in the tomb of Nuruosmaniye. At least he was able to put to rest his mother Şehsuvar sultana. However, in an irony of fate, his heir Mustafa III had him buried not where he wished but in the tomb of Turhan Valide.

In the Cedit Havatin tomb built adjacent to the tomb of Turhan Valide lies Murat V, who was given the throne by the Young Turks with great expectations, but after he began to show signs of mental instability, he was quickly dethroned. Although we weren't able to locate a postcard that shows the tombs directly, we reprint one that shows the backyard of Yeniceami. Probably the most alluring aspect of the photo is the trees that show up on the tomb's location.

THE TOMB OF MUSTAFA III

Mustafa III is renown for being among the most unlucky of all Ottoman sultans. The three mosques he had built in his name today are all famous under other names. The mosque in Kadıköy is today called "İskele" (wharf) due to its location on the shore, the one overlooking Üsküdar is called "Ayazma" and lastly, the one he had built in Aksaray is named "Laleli" after a patron that lived in the region. He rests along with his son Selim III in the tomb located at the facade of the kulliyah of this last mosque, built by one of the best Ottoman architects, Mehmet Tahir Ağa. Other residents include his son Mehmet and his 5 daughters. The tomb had recently been undergoing restoration. Once it is opened to visitors, the most attractive element will be the rare İznik ceramic work dating back to the 16th century and was originally transferred from the palace in Üsküdar. The coral red that decorates the ceramic is still unsurpassed, thus the tomb holds

Laleli Camii / Laleli Mosque

oğlu III. Selim'le birlikte uyumaktadır. Türbede Sultanın Mehmet adındaki bir şehzadesinin yanı sıra, 5'de kızı yatmaktadır. Türbe yakın zamanda restore edilmekteydi. Ziyarete açıldığı takdirde ziyaretçilerin en çok ilgisini çekecek şeylerin başında bir dönem içinde barındırdığı 16. yüzyıldan kalma nadir İznik çinileri gelecektir. Söz konusu çiniler Üsküdar sarayından alınarak bu türbe-ye nakledilmişlerdi. Mercan kırmızısı rengindeki bu çinilerin renk tonu halen tutturulabilmiş değil, yani türbe İznik çini ustaları ile birlikte sır olup giden bir formülü içinde barındırıyor. Türbede tıpkı I. Abdülhamit türbesinde olduğu gibi bir de kadem-i şerif yani Hz. Muhammed'in kutsal ayak izi bulunmaktaydı.

Türbenin kartpostalına ulaşamamakla birlikte sayfalarımızda Laleli camii'nin bir görünümünü yayınlıyoruz. Ne yazık ki bu kartpostalda türbenin yer aldığı duvar gözükmemekte ancak cami duvarına bitişik ve muhtemelen camiye gelir getirmesi için inşa olunan vakıf dükkanlar seçilebilmektedir.

SULTAN I. ABDÜLHAMİT VE HAMİDİYE TÜRBESİ

Sultan I. Abdülhamit, bugün Bahçekapı'da kendisi tarafından inşa olunan 4. Vakıf hanının tam karşısına düşen türbesinde yatmaktadır. Sultan, 1789'da devam etmekte olan Osmanlı-Rus savaşı sırasında kendisine okunan bir haberin etkisi ile fenalaşmış ve kısa bir süre sonra da beyin kanaması veya felçten dolayı hayatını kaybetmiştir. Kaynaklarda anlattığına göre ölümüne sebep olan hadise Rusların Özi kalesine girmesi ve buradaki Müslüman ahaliyi katletmesidir. Sultan'ın 7 Nisan 1789 Salı günü ölmesinin hemen akabinde şehzade Selim'e biat edilmiş ve cenazesi de aynı zamanda yeğeni olan III. Selim'in emriyle vasiyeti üzerine

a secret formula of the colouring that vanished along with the İznik ceramic masters. As in the tomb of Abdülhamit I, this tomb also has a footprint of the Prophet Muhammad (kadem-i şerif).

Although we haven't located a postcard of the tomb, we enclose a view of the Laleli mosque. Unfortunately the wall where the tomb is situated is not visible, shops that collect charity for the maintenance of the mosque built adjacent to the wall are clearly seen.

THE TOMB OF ABDULHAMIT I AND THE HAMIDIYE TOMB

Abdulhamit I today lies in the tomb in his name in Bahçekapı, right across the 4. Foundation Caravanserai, which he also had built. The sultan fell ill after hearing the disappointing news about the war between the Ottomans and the Russians in 1789, and consequently died of either a stroke or apoplexy. According to sources, the lethal news he received was that the Russians had taken over the castle of Özi and had massacred all Muslims. After the sultan's death on Tuesday April 7 1789, his son Selim was declared sultan and his body was laid to rest in his tombs, by the orders of his nephew Selim III.

While Selim III fulfilled his uncle's will his cousin Mustafa IV, who took the throne after the rebellion of Kabakçı Mustafa, had Selim III strangled upon hearing that Alemdar Mustafa Paşa was approaching from Rusçuk to Istanbul, and had the unfortunate sultan buried in the tomb of his father, Mustafa

Sultan I. Abdulhamid Türbesi / Sultan Abdulhamid I Mausoleum

türbesine defnedilmiştir.

III. Selim amcasının vasiyetini yerine getirirken, Kabakçı Mustafa isyanı sonrasında tahtından olduğu vakit yerine geçen kuzeni IV. Mustafa, Alemdar Mustafa Paşanın Rusçuk'tan harekete geçerek kendisini hâl etmek üzere İstanbul önlerine gelmesi üzerine III. Selim'i boğdurtacak ve talihsiz sultan az önce bahsettiğimiz babası III. Mustafa'nın Laleli'deki türbesine gömülecektir. Buna rağmen IV. Mustafa iktidarını koruyamayarak tahtı II. Mahmut'a devretmek zorunda kalacaktır. 1808'in sonlarına doğru "Alemdar vakası" sonrasında isyancı yeniçerilerin saraya yürümesi üzerine de III. Selim'in akıbetine uğrayarak padişah II. Mahmut tarafından boğdurulacaktır. O da kuzeni gibi babasının yanına gömülecektir.

Türbe bugün de "kadem-i şerif" yani Hz. Muhammed'in ayak izi örneklerinden birini barındırdığı için sıklıkla ziyaret edilmektedir. Yazımızda türbenin muhtemelen son 50 yılda çekilmiş bir fotoğrafını kullandık. Bu fotoğrafta türbe önünden geçen tramvay da ayrıca dikkat çekici.

DİVANYOLU VE II. MAHMUT TÜRBESİ

İstanbul'un tramvay yolu üzerinde kalması nedeniyle en çok gördükleri hanedan türbesi II. Mahmut'a ait olmalıdır. Esasen söz konusu türbe aynı zamanda son dönem Osmanlı tarihinin en önemli simalarını da içinde barındırır. Bu nedenle türbenin çok değişik kartpostalları basılmıştır. Türbenin temelleri II. Mahmut'un 28 Haziran 1839'da ölümüyle atılır. Tahta geçen Sultan Abdülmecit, babasının cenazesini Divanyolunda bulunan Esmâ Sultan Sarayı'nın bahçesine defnettirmiştir. Ebniye-i has-

III. However, Mustafa IV could not keep the throne and ceded it to Mahmut II. Towards the end of 1808, after the "Case of Alemdar," Mustafa IV met the same fate as Selim III; Mahmut II ordered his execution as the rebellious janissaries approached the palace. Like his cousin, he was also entombed alongside his father.

Today, the tomb is frequently visited because of the footprint of the Prophet Muhammad. We have enclosed here a picture of the tomb that was probably taken sometime in the last 50 years. It is interesting to note to tram passing by the tomb.

DİVANYOLU AND THE TOMB OF MAHMUT II

The tomb Istanbulites see the most is the one for Mahmut II as it is situated along the tramway. The said tomb also hosts some of the most important characters of the final years of the Ottoman Empire, hence the many postcards of the tomb. The foundations of the tomb were laid on June 28 1839, upon the death of Mahmut II. The new sultan Abdülmecit, had his father entombed in the garden of the Esmâ Sultan Palace, near Divanyolu. Abdülhalim Efendi, director of the institution responsible for the architecture belonging to the dynasty (ebniye-i hassa) was given the responsibility to have a tomb built on his grave. The construction lasted about a year and was finally completed in October 12 1840. The tomb also hosts Abdulaziz, whose death remains controversial and Abdulhamit II who, after living in exile in Salonika was brought back during the Balkan wars, given the Beyler-

II. Mahmud Türbesi / Sultan Mahmud II Mausoleum

sa müdürü bulunan Abdülhalim Efendi de bu mezarın üzerine bir türbe inşası ile görevlendirilmiştir. Bir yıldan biraz daha uzun süren bir süreç sonrasında türbe 12 Ekim 1840'da bitirilmiştir. Türbede ilerleyen yıllarda tartışmalı ölümü ile tanınan sultan Abdülaziz ve uzun süre Selanik'te sürgün yaşadıkdan sonra Balkan savaşlarının akabinde İstanbul'a getirilerek kendisine Beylerbeyi sarayı tahsis edilen ve burada zatürreden ölen II. Abdülhamit de yatmaktadır. Türbenin içinde ayrıca söz konusu padişahların eşleri, şehzadeleri ve kızlarından da bazıları gömülüdür. Türbenin dışı da en az içi kadar ilgi çekicidir. 19. 20. yy Türk siyasi, idari, edebi, fikri hayatının pek çok önemli siması burada gömülüdür. Avluda gömülü olan bazı önemli şahıslar arasında kemikleri Serez'den buraya nakledilen Şeyh Bedreddin, Türk milliyetçiliğinin babası olarak kabul edilen Ziya Gökalp, İttihat Terakki'nin önde gelen yöneticilerinden olup İtalya'da suiakaste maruz kalan Sait Halim Paşa, değerli gazetecimiz Agâh Efendi ve kıymetli münevver Muallim Naci gibi şahıslar son uykularına çekilmişlerdir.

EYÜP'TE SULTAN REŞAT TÜRBESİ

1909'daki ihtilalin hemen ardından tahta çıkan V. Mehmet Reşat, tüm saltanatı boyunca İttihatçıların kontrolünde hareket etmek durumunda kalmıştır. Esasen II. Abdülhamit gibi aktif bir padişahın ardından İttihatçıların Mevlevi tarikatına mensup, nezaket ve halim selimliği ile tanınan, bir anlamıyla bu dünya için değil de daha çok ahiret için yaşayan bir şehzadeyi padişahlık makamına getirmelerinde şaşılabilir bir durum yoktur. Sultan Reşat, I. Dünya savaşının son demlerinde vefat etmiştir. Kendisinden önceki Os-

beyi palace to stay in, and died there from pneumonia. The wives, sons and some of their daughters of the said sultans are also buried in the tomb.

The exterior of the tomb is just as interesting as the interior. Many of the important personalities from the Turkish political, administrative, literary and philosophical life of the 19th and 20th centuries are also buried here. Some of the people who rest in the tomb are Sheikh Bedreddin, whose bones were brought here from Serez, Ziya Gökalp, considered the father of Turkish Nationalism, Sait Halim Paşa, an important director of İttihat Terakki assassinated in Italy, the esteemed journalist Agah Efendi and the intellectual Muallim Naci.

THE TOMB OF SULTAN REŞAT IN EYÜP

Having acceded to throne after the insurrection in 1909, Mehmet Reşat V was under the influence of İttihat Terakki throughout his reign. Actually it is no surprise that the İttihat Terakki party, after the active reign of Abdulhamit II, chose an heir belonging to the Mevlevi order, a person who was known for his kindness and docility, having chosen the glory in the afterlife over his mortal life. Sultan Reşat died at the final days of the 1st World War. When we consider how all Ottoman sultans are buried in the city area enclosed by the city ramparts, Reşat, the last sultan to be buried in Istanbul, presents an exception. Contrary to his forefathers and in line with his dervish-like character he chose Eyip Sultan as his eternal resting place. In his memoir, Head Chamberlain Lütfi

manlı sultanlarının türbeleri sur içinde yer almasına rağmen, İstanbul'a gömülen son padişah olan Sultan Reşat bu açıdan bir istisna teşkil eder. Atalarının tercihini tersine, dervişmeşreb yapısına da uygun olarak Eyüp Sultan'ı ebedi istirahatgahı olarak tercih edecektir. Başmabeyincisi Lütfi Bey anılarında Sultanın çocuk ve su sesinden pek hazzettiğini bundan dolayı da mezarının Eyüp Sultan kıyısında ve çocuk cıvıltıları arasında olması yönünde direktifler verdiğini kaydeder. Nitekim bugün de Sultan'ın türbesinin hemen yanında Ebusuud İlköğretim Okulu yer alır. Türbe, Türk mimarisinde ulusalcı akımın en önemli simalarından biri olan Mimar Kemaleddin Bey'in eseridir. Bu nedenle de yapının kubbesi daha çok Orta Asya Türk mimarisini hatırlatır niteliktedir. Türbede üç sanduka olup kendisi başkadin efendisi Kamres Hanım ve 1913'de ölen oğlu Necmeddin Efendi ile birlikte uyumaktadır. Eyüp kıyısından da görülebilen Türbenin avlusunda ise Sultan Reşat'ın soyundan gelen hanedan üyeleriyle birlikte sağlığında kendisine hizmet eden bazı görevliler yatmaktadır.

Kartpostalda da görüldüğü üzere türbe eskiden Haliç kıyısında iken sonradan sahil yolunun yapılması ile daha içeride kalır olmuştur. Eyüp'ün Haliç kıyısına hakim olan ve Eyüp Sultan türbesine çıkan güzergahın başındaki en göz alıcı eserlerden biri olarak günümüze kadar gelmiştir.

BİBLİYOGRAFYA

Ayvansaraylı Hüseyin Efendi; Hadikatü'l Cevami (Hazırlayan: Ahmed Neziha Galitkin), İstanbul 2001.
Semavi Eyice; "Ayasofya Vaftizhanesi (Sultan I. Mustafa ve Sultan İbrahim'in türbesi olan yapı), VIII. Atatürk Konferansı, Ankara 1983, s. 139-162.
İbrahim Hakkı Konyalı; "Sultan Ahmed, Sultan Ahmed Türbesi ve Kıymetli Sorguçları", Önyasa, IV. Cilt, sayı: 47, 1969, s. 11-12.

Bey recounts how the sultan gave directives concerning his burial place to be built near the sea and among the voices of children as the sounds of water and children were the two things that pleased him the most.

Thus today, the Eyüp high school stands right next to his tomb. The structure was built by Architect Kemalletin Bey, who is considered to be one of the most important artists of the nationalist school in Turkish Architecture. Therefore the dome of the tomb takes after elements found in Middle Asian Turkish architecture. The tomb consists of three caskets in which him, his wife Kamres Hanım and his son Necmeddin Efendi who passed away in 1913 rest in eternal peace. In the courtyard of the tomb, members of the dynasty of Reşat's bloodline and some officers who served him are also buried. The tomb can be seen from the Eyüp shore.

As is seen on the postcard, the tomb used to be on the Haliç coast but after the coastal road was built, it ended up some distance inland. To this day, it has been one of the most attractive structures marking the beginning of the pathway up to the tomb of Eyüp Sultan and stands overlooking the Haliç coast.

Hakkı Önkal; Osmanlı Hanedan Türbeleri, Ankara 1992
Hakkı Önkal; "Türbeleriyle de Dışlanan Üç Osmanlı Sultanı", Geçmişten Günümüze Mezarlık kültürü ve İnsan Hayatına Etkileri Sempozyumu, İstanbul 1999, s. 83-87.
Bedi N. Şehsuvaroğlu; "Osmanlı Padişahlarını akıbetleri ve ölüm sebepleri hakkında tıp tarihi bakımından bir inceleme", V. Türk Tarih Kongresi, Ankara 1956, s. 392-410.